

ਅੱਖਰ ਪੇਟੈਂਟ ਸਾਈਡ।

ਭੰਡਾਰੀ ਸੀ.ਜੇ. ਅਤੇ ਬਿਸ਼ਨ ਨਰਾਇਣ, ਜੇ. ਦੇ ਅੱਗੇ

ਜਗੀਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ, ਮੁਦਈ-ਅਪੀਲੈਂਟਸ ਬਨਾਮ

ਨਰੈਣ ਸਿੰਘ, ਆਦਿ.,-ਬਦਲਾਕਾਰ-ਜਵਾਬਦਾਰ

ਲੈਟਰਸ ਪੇਟੈਂਟ ਅਪੀਲ ਨੰ. 89 ਆਫ 1950

ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਮਿਤੀ 27 ਮਈ 1954

ਕਸਟਮ-ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੀ ਮੇਗਾ ਤਹਿਸੀਲ ਦਾ ਪਿੰਡ ਰਾਮੂਵਾਲਾ-ਕੀ ਕਬਜ਼ਾਧਾਰੀ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਪਿੰਡ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਸਟਮ ਦੇ ਮਾਲਕਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸ਼ਾਮਲਾਟ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸੇ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ-ਕੀ ਸਾਬਤ ਹੋਇਆ-ਵਜੀਬ-ਉਲ-ਆਰਜ਼-ਅਦਾਲਤ-ਵਿੱਚ-ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤੀ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਮੁੱਲ ਲੜੇ ਗਏ ਕੇਸ- ਦਾ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਮੁੱਲ, ਕਸਟਮ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ- ਸ਼ਮੀਲਤ ਦੇਹ- ਦਾ ਮਤਲਬ।

ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਾਮਲਾਟ ਦੇਹ ਹਰੇਕ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਬੇ-ਵਾਚੀ ਰਹਿੰਦ-ਖੂੰਹਦ ਵਾਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਇੱਕ ਪਲਾਟ ਹੈ ਜੋ ਸਾਂਝੇ ਚਰਾਗਾਹਾਂ, ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਇਕੱਠਾਂ ਲਈ, ਪਿੰਡ ਦੇ ਪਸ਼ੂਆਂ ਨੂੰ ਜੋੜਨ ਲਈ ਅਤੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਨਿਵਾਸਾਂ ਦੇ ਸੰਭਾਵੀ ਵਿਸਤਾਰ ਲਈ ਰਾਖਵੀਂ ਹੈ। ਇੱਕ ਆਮ ਨਿਯਮ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਮੂਲ ਵਸਨੀਕਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵੰਸ਼ਜਾਂ ਦੀ ਸਾਂਝੀ ਜਾਇਦਾਦ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਇੱਕਲੇ ਮਾਲਕ ਹੀ ਸ਼ਮੀਲਤ ਦੇਹ ਦੀ ਵੰਡ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਮਾਲਕਾਂ, (ਮਲਿਕਨ ਦੇਹ) ਆਪਣੇ ਮਾਲਕਾਂ (ਮਲਿਕਨ ਮਕਬੂਜ਼ਾ ਖੁੰਡ) ਦੇ ਮਾਲਕਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਖਰੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਸ਼ਾਮਲਾਟ ਦੇਹ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸੇ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ, ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਰਾਮੂਵਾਲਾ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੀਤ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਜਿਸ ਦੇ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਮਾਲਕ ਸਗੋਂ ਕਾਬਜ਼ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਵੀ ਪਿੰਡ ਸ਼ਮੀਤ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸੇ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਪਿੰਡ ਦੇ ਵਜੀਬ-ਉਲ-ਆਰਜ਼ ਦੇ ਪੈਰੇ 4 ਅਤੇ 5 ਵਿੱਚ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਜੀਬ-ਉਲ-ਆਰਜ਼ ਪਿੰਡ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਬੀਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਸਥਾਨਕ ਰੀਤੀ-ਰਿਵਾਜਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਅਧਿਕਾਰਤ ਰਿਕਾਰਡ ਹੈ ਜਾਂ ਉਸ ਜਾਇਦਾਦ ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਹ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ। ਇਹ ਜਨਤਕ ਸੇਵਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਤੱਵਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਗਏ ਰੀਤੀ-ਰਿਵਾਜਾਂ ਦਾ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਬੂਤ ਹੈ। ਇਸ ਦੁਆਰਾ ਉਠਾਈ ਗਈ ਧਾਰਨਾ ਇੱਕ ਖੰਡਨਯੋਗ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਨੂੰ ਇਹ ਦਿਖਾ ਕੇ ਉਲਟਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦਾਖਲਾ ਨਿਰਣਾਇਕ ਜਾਂ ਗਲਤ ਹੈ ਜਾਂ ਵਿਰੋਧੀ ਹੈ

ਉਦਾਹਰਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਵਿਸ਼ਵਵਿਆਪੀ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਨਿਆਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਦਿਲਚਸਪੀ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਇਹ ਕਿ ਇਹ ਮੌਜੂਦ ਰਿਵਾਜ ਦਾ ਸਹੀ ਬਿਆਨ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਰਿਵਾਜ ਦਾ ਬਿਆਨ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਲੜੇ ਹੋਏ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨਿਆਂਇਕ ਫੈਸਲਾ ਉਹਨਾਂ ਖਾਸ ਉਦਾਹਰਣਾਂ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਥਿਤ ਰਿਵਾਜ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਰਿਵਾਜ-ਏ-ਆਮ ਜਾਂ ਵਜੀਬ-ਉਲ-ਆਰਜ਼ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਇੰਦਰਾਜਾਂ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਰਿਵਾਜ ਦੀ ਹੱਦ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ।

13 ਜੁਲਾਈ, 1950 ਨੂੰ ਸ਼ਿਮਲਾ ਵਿਖੇ ਪੰਜਾਬ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਜਸਟਿਸ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਹੁਕਮ ਤੋਂ ਲੈਟਰਸ ਪੇਟੈਂਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 10 ਅਧੀਨ ਲੈਟਰਸ ਪੇਟੈਂਟ ਦੀ ਅਪੀਲ, ਸ਼੍ਰੀ ਐਸ.ਐਲ. ਮਧੋਕ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਉਲਟਾਉਂਦੇ ਹੋਏ। ਵਧੀਕ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ, ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ, ਮਿਤੀ 28 ਫਰਵਰੀ, 1947, ਸ਼੍ਰੀ ਐਮ. ਸਲੀਮ, ਉਪ- ਜੱਜ, ॥ ਕਲਾਸ, ਮੇਗਾ ਨੇ ਮਿਤੀ 21 ਜਨਵਰੀ, 1946 ਨੂੰ ਮੁਦਈ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਖਰਚੇ ਸਮੇਤ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਕੇ.ਐਲ. ਗੋਸਾਈਂ, ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਲਈ।

ਐਚ.ਐਲ. ਸਿਬਲ, ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ।

ਨਿਰਣਾ

ਭੰਡਾਰੀ, ਸੀ.ਜੇ. ਇਸ ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਨੁਕਤਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਰਾਮੂਵਾਲਾ ਦੇ, ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਪਿੰਡ ਦੇ ਮਾਲਕਾਂ ਸਮੇਤ ਸ਼ਾਮਲਾਤ ਪੱਤੀ ਜੈਮਲ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸੇ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ।

ਇਸ ਕੇਸ ਦੇ ਮੁਦਈ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੀ ਮੇਗਾ ਤਹਿਸੀਲ ਦੇ ਪਿੰਡ ਰਾਮੂਵਾਲਾ ਵਿੱਚ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਉਕਤ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਮਾਲਕ ਹਨ। ਅਜਿਹਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ Mst. ਚੰਦੇ, ਦੇ ਇੱਕ ਪਲਾਟ ਦਾ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਇੱਕ ਕਾਬਜ਼ ਜ਼ਮੀਨ, ਸਾਲ 1933 ਵਿੱਚ ਬਿਨਾਂ ਵਾਰਸ ਦੇ ਮਰ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਟੈਨੈਂਸੀ ਐਕਟ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਉਸ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਪਿੰਡ ਦੇ ਮਾਲਕਾਂ 'ਤੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ। 14 ਦਸੰਬਰ 1944 ਨੂੰ ਮੁਦਈਆਂ ਨੇ ਘੋਸ਼ਣਾ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਲਿਆਂਦਾ ਕਿ ਉਹ

ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਚੰਦੋ ਦੁਆਰਾ ਛੱਡੀ ਗਈ ਅੱਧੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਸਨ। ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਵੰਡ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਦੇਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਲਈ ਹੁਕਮਨਾਮਾ। ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮੁਦਈ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਫਰਮਾਨ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਸਿੱਖਿਅਤ ਵਧੀਕ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ ਨੇ ਅਪੀਲ 'ਤੇ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ। ਇੱਕ ਸਿੱਖਿਅਤ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ. ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇੱਕ ਉਲਟ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਆਇਆ. ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇੱਕ ਆਮ ਨਿਯਮ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਿਰਫ ਪਿੰਡ ਦੇ ਮਾਲਕ ਸ਼ਾਮਲਾਤ ਦੇਹ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸੇਦਾਰੀ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ ਅਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਦੇ ਮੁਦਈ, ਜੋ ਕਿ ਕਬਜ਼ਾਧਾਰੀ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਹਨ, ਇਹ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੀਤੀ-ਰਿਵਾਜ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਇੱਥੇ ਹੈ। ਪ੍ਰਾਂਤ ਦੇ ਆਮ ਕਾਨੂੰਨ ਨਾਲ ਭਿੰਨਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਦੇ ਮਾਲਕ ਦੇ ਨਾਲ ਸ਼ਾਮਲਾਤ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸੇਦਾਰੀ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਕਿਰਾਏਦਾਰਾਂ ਨੇ ਲੈਟਰਸ ਪੇਟੈਂਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 10 ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਲਈ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਸਿੱਖਿਅਤ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਨੁਕਤੇ ਵਿੱਚ ਸਹੀ ਨਿਰਧਾਰਨ 'ਤੇ ਆਇਆ ਹੈ।

ਰੈਟੀਗਨਜ਼ ਡਾਇਜੈਸਟ ਆਫ ਕਸਟਮਰੀ ਲਾਅ ਦਾ ਪੈਰਾ 224 ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਹੈ:-

"224. ਇੱਕ ਆਮ ਨਿਯਮ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਸਿਰਫ ਪਿੰਡ (ਮਲਿਕਨ ਦੇਹ) ਦੇ ਮਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਸ਼ਾਮਲਾਤ ਦੇਹ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਮਾਲਕਾਂ (ਮਲਿਕਨ ਮਕਬੂਜ਼ਾ ਖੁਦ) ਦੇ ਮਾਲਕਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖਰੇ ਹਨ।"

ਸ਼ਾਮਲਾਤ ਦੇਹ ਹਰ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਬੇ-ਵਾਚੀ ਰਹਿੰਦ-ਖੂੰਹਦ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਇੱਕ ਪਲਾਟ ਹੈ ਜੋ ਸਾਂਝੇ ਚਰਾਗਾਹਾਂ, ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਅਸੈਂਬਲੀਆਂ ਲਈ ਪਿੰਡ ਦੇ ਪਸ਼ੂਆਂ ਨੂੰ ਜੋੜਨਾ ਅਤੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਘਰਾਂ ਦੇ ਸੰਭਾਵੀ ਵਿਸਤਾਰ ਲਈ ਰਾਖਵੀਂ ਹੈ। ਇੱਕ ਆਮ ਨਿਯਮ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਮੂਲ ਵਸਨੀਕਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵੰਸ਼ਜਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਸਾਂਝੀ ਜਾਇਦਾਦ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਇਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਕੱਲੇ ਮਾਲਕ ਸ਼ਾਮਲਾਤ ਦੇਹ ਦੀ ਵੰਡ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ।

310

ਪੰਜਾਬ ਸੀਰੀਜ਼

[VOL. VII

ਮੁਦਈ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉੱਪਰ ਦਿੱਤੇ ਪੈਰਾ 224 ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਆਮ ਰੀਤੀ-ਰਿਵਾਜ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੀਤੀ-ਰਿਵਾਜ ਦੁਆਰਾ ਵੱਖੇ-ਵੱਖਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਅਨੁਸਾਰ ਨਾ ਸਿਰਫ ਮਾਲਕ, ਸਗੋਂ ਕਾਬਜ਼ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਵੀ ਪਿੰਡ ਦੀ ਸ਼ਾਮਲਾਤ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸੇ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ। ਉਹ ਇਸ ਦਾਅਵੇ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਰਥਾਤ: -

(1) 1853 ਦੇ ਵਜੀਬ-ਉਲ-ਆਰਜ਼ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 4 ਅਤੇ 5 ਵਿੱਚ ਇੰਦਰਾਜ;

(2) ਸਾਲ 1884 ਅਤੇ 1893 ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲਾਤ ਦੇਹ ਦੇ ਕੁਝ ਭਾਗ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਕਬਜ਼ਾਧਾਰੀਆਂ ਨੇ ਸ਼ਾਮਲਾਤ ਦਾ ਆਪਣਾ ਹਿੱਸਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ;

(3) ਗੁਆਂਢੀ ਪਿੰਡਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕੁਝ ਫੈਸਲੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਵਜੀਬ-ਉਲ-ਆਰਜ਼ ਵਿੱਚ ਸਮਾਨ ਐਂਟਰੀਆਂ ਨੂੰ ਕਬਜ਼ਾਧਾਰੀਆਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਸਮਝਿਆ ਗਿਆ ਸੀ; ਅਤੇ

(4) ਰੈਟੀਗਨ ਦੇ ਕਸਟਮਰੀ ਲਾਅ ਦੇ ਡਾਇਜੈਸਟ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਨਿਰੀਖਣ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਾਲਾਂਕਿ ਇੱਕ ਆਮ ਨਿਯਮ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸ਼ਾਮਲਾਤ ਦੇਹ ਨੂੰ ਮੂਲ ਵਸਨੀਕਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵੰਸ਼ਜਾਂ ਦੀ ਸਾਂਝੀ ਜਾਇਦਾਦ ਮੰਨਿਆ

ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਜਿਹੇ ਕੇਸ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਵਸਨੀਕਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਰਹਿੰਦ-ਖੂੰਹਦ ਨੂੰ ਸਾਫ਼ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਖੇਤੀ ਅਧੀਨ ਲਿਆਉਣ ਵਿੱਚ ਇਸ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਪਾਉਣ ਵਜੋਂ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ।

ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 4 ਅਤੇ ਵਜੀਬ ਉਲ ਇਸ ਪਿੰਡ ਦੇ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਸਾਲ 1853 ਵਿੱਚ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਜੋ ਕਿ ਕਬਜ਼ੇ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਕਬਜ਼ੇ ਵਾਲੇ ਕਿਰਾਏਦਾਰਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ, ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਵਿੱਚ ਹੈ:

“ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਕਬਜ਼ਾਧਾਰੀ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਆਪਣੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਬੇਗਾਨਗੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਅਪਵਾਦ ਦੇ ਨਾਲ ਮਾਲਕੀ ਟੋਰਾਂ ਵਾਂਗ ਸਾਰੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਾਣਦੇ ਹਨ।

ਵੇਲ. VIII]

ਭਾਰਤੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ

311

ਜੇਕਰ ਕਾਬਜ਼ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਮਾਲਕਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਆਨੰਦ ਲੈਂਦੇ ਹਨ (ਆਪਣੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਵੱਖ ਕਰਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ) ਤਾਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ- ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਦੀ ਸ਼ਾਮਲਾਤ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸੇਦਾਰੀ ਦਾ ਉਹੀ ਹੱਕ ਹੈ ਜਿੰਨਾ ਮਾਲਕਾਂ ਦਾ ਹੈ।

ਵਜੀਬ-ਉਲ-ਆਰਜ਼ ਦਾ ਪੈਰਾ 5 ਜੋ ਬੰਜਰ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਵੰਡ ਦੇ ਨਿਯਮ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ, ਘੋਸ਼ਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਾਮਲਾਤ ਦੇਹ ਅਤੇ ਸ਼ਾਮਲਾਤ ਪੱਟੀ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ (ਕੁਝ ਅਪਵਾਦਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜੋ ਇਸ ਕੇਸ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਢੁਕਵੇਂ ਨਹੀਂ ਹਨ) ਸਹਿਮਤੀ ਨਾਲ ਭਾਗੀਦਾਰ ਹਨ। ਵਜੀਬ-ਉਲ-ਆਰਜ਼ ਦੇ ਪੈਰਾ 1 ਵਿੱਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਸ਼ੇਅਰਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਸ਼ਾਮਲਾਤ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਾਲੇ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਸ਼ਮੀਲਤ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਸ਼ੇਅਰ ਲੈਣ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ। ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇੱਕ ਗੱਲ ਦਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਜ਼ਿਕਰ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ ਸਾਬਕਾ- ਇਸ ਤੱਥ ਦਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ ਕਿ ਨਿਯਮ ਬੰਜਰ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਵੰਡ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤ੍ਰਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਬਜ਼ਾਧਾਰੀ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਸਿਰਫ ਗੈਰ-ਕਾਸ਼ਿਤ ਰਹਿੰਦ-ਖੂੰਹਦ ਵਾਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸੇ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਨਾ ਕਿ ਖੇਤੀ ਅਧੀਨ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚ। ਇਹ ਵਿਵਾਦ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼ਕਤੀਹੀਣ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਸਾਲ 1882-1884 ਅਤੇ 1893 ਦੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਗਲੇ ਪੈਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਦੋ ਮੌਕਿਆਂ 'ਤੇ ਮਾਲਕ ਅਤੇ ਕਬਜ਼ਾਧਾਰੀ ਦੋਵੇਂ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹੋਏ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿੰਡ ਸ਼ਾਮਲਾਤ ਦੇ ਭਾਗਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ ਜਿਸ ਦਾ ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ ਬੰਜਰ ਸੀ ਅਤੇ ਜਿਸ ਦਾ ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ ਖੇਤੀ ਅਧੀਨ ਸੀ। ਦੂਸਰਾ, 1910 ਦੇ ਕੇਸ ਨੰਬਰ 232 ਵਿੱਚ ਰੱਤੀਗਨ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਜੋ ਪੂਰੀ ਸ਼ਮੀਲਤ ਵਿੱਚ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਬੇ-ਵਾਚੀ ਰਹਿੰਦ-ਖੂੰਹਦ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚ। ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆ:-

"ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਡਿਵੀਜ਼ਨਲ ਜੱਜ, ਮੁਦਈ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਇਸ ਐਂਟਰੀ ਦੀ ਤਾਕਤ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ, ਦਲੀਲ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ (5)

312

ਪੰਜਾਬ ਸੀਰੀਜ਼

[VOL. VIII

ਵਜੀਬ-ਉਲ-ਆਰਜ਼ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਰਹਿੰਦ-ਖੂੰਹਦ ਵਾਲੇ ਖੇਤਰਾਂ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਵਾਦ ਵਾਲੀਆਂ ਹੋਲਡਿੰਗਾਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਮੈਂ ਮੰਨਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਇਸ ਦਲੀਲ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ, ਜਦੋਂ (ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇੱਥੇ) ਸਾਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲਾਤ ਦੇਹ (ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਐਂਟਰੀ ਵਿੱਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ) ਸਿਰਫ਼ ਬੇਕਾਰ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਇੱਕ ਖਾਸ ਹੋਲਡਿੰਗ ਦੇ ਮਾਲਕ ਵਜੋਂ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਸੋਚਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮੰਨਣਾ ਇੱਕ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਇੱਕ ਕਬਜ਼ਾਧਾਰੀ ਮਾਲਕੀ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ

ਹੋਰ ਕਿੱਤਾਕਾਰੀ ਕਿਰਾਏਦਾਰ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਹ ਖੁਦ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਮੈਂ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਅਸੰਗਤਤਾ ਦੇਖਣ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅਸਫਲ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਇਹ ਗੱਲ ਹੈ-

ਇਹ ਜਾਣਨਾ ਕਿ ਸੰਯੁਕਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਮਲਕੀਅਤ ਵਾਲੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਸ਼ਾਮਲਾਤ ਦੇਹ ਦੇ ਕੁਝ ਹਿੱਸਿਆਂ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਜਾਂ ਦੂਜੇ ਸੰਯੁਕਤ-ਮਾਲਕ ਦੁਆਰਾ ਕਬਜ਼ਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਅਰਥ ਵਿੱਚ, ਬਾਅਦ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। , ਪੂਰੀ ਮਲਕੀਅਤ ਵਾਲੀ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਕਿਰਾਏਦਾਰਾਂ ਵਜੋਂ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।"

ਇਸ ਪਿੰਡ ਦੇ ਵਜੀਬ-ਉਲਆਰਜ਼ ਦੇ ਪੈਰੇ 4 ਅਤੇ 5 ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਇੰਦਰਾਜ ਇਸ ਤੱਥ ਦਾ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਬੂਤ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਪਿੰਡ ਦੇ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੀਤੀ-ਰਿਵਾਜ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਹਨ ਜਿਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹ ਅਤੇ ਮਾਲਕ ਪਿੰਡ ਦੀ ਸ਼ਾਮਲਾਤ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸੇ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ। ਇੱਕ ਵਜੀਬ-ਉਲ-ਅਰਜ਼ ਪਿੰਡ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਬੀਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਸਥਾਨਕ ਰੀਤੀ ਰਿਵਾਜ ਦਾ ਇੱਕ ਅਧਿਕਾਰਤ ਰਿਕਾਰਡ ਹੈ ਜਾਂ ਜਿਸ ਜਾਇਦਾਦ ਨਾਲ ਇਹ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ। ਇਹ ਜਨਤਾ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਰਕਾਰੀ ਫਰਜ਼ਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਗਏ ਰੀਤੀ-ਰਿਵਾਜਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਥਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਬੂਤ ਹੈ। ਇਸ ਦੁਆਰਾ ਉਠਾਈ ਗਈ ਧਾਰਨਾ ਇੱਕ ਖੰਡਨਯੋਗ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਇੰਦਰਾਜ਼ ਨਿਰਣਾਇਕ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਨੂੰ ਉਲਟਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

VOL VIII]

ਭਾਰਤੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ

313

ਜਾਂ ਗਲਤ ਹੈ ਜਾਂ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵਿਰੋਧੀ ਹੈ ਜਾਂ ਵਿਸ਼ਵਵਿਆਪੀ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਨਿਆਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਦਿਲਚਸਪੀ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਇਹ ਕਿ ਇਹ ਮੌਜੂਦ ਰਿਵਾਜ ਦਾ ਸਹੀ ਬਿਆਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਰਿਵਾਜ ਦਾ ਬਿਆਨ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਵਜੀਬ-ਉਲ-ਅਰਜ਼ ਦੁਆਰਾ ਉਠਾਈ ਗਈ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਉਪਰੋਕਤ ਤੱਥਾਂ ਜਾਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦੁਆਰਾ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਇਸ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਇਸ ਤੱਥ ਦੁਆਰਾ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਵਜੀਬ-ਉਲ-ਅਰਜ਼ ਦੇ ਪੈਰੇ 4 ਅਤੇ 5 ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੀਤੀ-ਰਿਵਾਜਾਂ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਅਤੇ ਸ਼ਮੀਲਟ ਵਿੱਚ ਕਿਰਾਏਦਾਰਾਂ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਦੋ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮੌਕੇ. ਸਾਲ 1882 ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਇਸ 1882 ਸ਼ਮੀਲਟ ਪੱਟੀ ਜੈਮਲ ਦੇ ਸਹਿ-ਸ਼ੇਅਰਰ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮਾਲਕਾਂ ਅਤੇ ਕਾਬਜ਼ ਕਿਰਾਏਦਾਰਾਂ ਨੇ ਸ਼ਾਮਲਾਤ ਦੇ ਇੱਕ ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਵੰਡ ਲਈ ਮਾਲ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਬੰਜਰ ਅਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ ਜੋ ਮਾਲਕਾਂ ਅਤੇ ਕਬਜ਼ਾਧਾਰੀ ਕਿਰਾਏਦਾਰਾਂ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ ਅਧੀਨ ਸੀ। . 11 ਮਈ 1882 ਨੂੰ ਬਿਨੈਕਾਰ ਨਾਇਬ ਤਹਿਸੀਲਦਾਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਵੰਡ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਹਨ। ਕੁਝ ਸਹਿ-ਸ਼ੇਅਰਰ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਵੰਡ ਹਲ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਬਾਕੀਆਂ ਦੀ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕੀਤੇ ਮਾਲੀਏ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਪਰ ਸਾਰੇ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਸਹਿਮਤ ਸਨ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਵੰਡ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਬਜ਼ਾਧਾਰੀ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਹਿੱਸੇ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਸਨ। ਸ਼ਾਮਲਾਤ ਵਿੱਚ (ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਕ ਪੀ. 22)। 10 ਜੂਨ 1882 ਨੂੰ ਨਾਇਬ-ਤਹਿਸੀਲਦਾਰ ਨੇ ਇੱਕ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਰੇ ਸਹਿ-ਸ਼ੇਅਰਰ ਵੰਡ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਸਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਇਹ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ-

ਹਲ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ (ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਕ ਪੀ. 19)। 28 ਅਪ੍ਰੈਲ 1884 ਨੂੰ ਨਾਇਬ ਤਹਿਸੀਲਦਾਰ ਨੇ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਵੰਡ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਰੇ ਮਾਲਕ ਅਤੇ ਕਾਬਜ਼ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਵੰਡ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਸਨ ਅਤੇ ਵਜ਼ੀਬ-ਉਲ-ਅਰਜ਼ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ।

314

ਪੰਜਾਬ ਸੀਰੀਜ਼

[VOL. VIII]

ਬੰਜਰ ਜ਼ਮੀਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸ਼ਾਮਲਾਟ ਪੱਟੀ ਦੀ ਸਾਰੀ ਜ਼ਮੀਨ ਅਤੇ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ 'ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਐਕੁਆਇਰ ਕੀਤੀ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਮਾਲਕਾਂ, ਕਾਬਜ਼ ਕਿਰਾਏਦਾਰਾਂ ਅਤੇ ਖੇਤਦਾਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਵੰਡਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹੁਕਮ ਦੇ ਅੰਤਲੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਉਸਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦੇਖਿਆ:-

"ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਵੰਡ ਸਾਰੇ ਸਹਿ-ਸ਼ੇਅਰਰਾਂ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਇਸ ਨਾਲ ਨਾਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਹ ਇਸ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਉਠਾਉਂਦਾ ਹੈ (ਵਾਈਡ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਕ ਪੀ. 13)।"

ਦੂਜੀ ਉਦਾਹਰਣ ਕੁਝ ਆਰਡਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜੋ ਮਾਲ ਅਫਸਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਇਕ ਹੋਰ ਪਲਾਟ ਦੀ ਵੰਡ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਜੋ ਸ਼ਾਮਲਾਟ ਪੱਟੀ ਜੈਮਲ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਵੀ ਸੀ। 16 ਜੁਲਾਈ 1892 ਨੂੰ ਪਹਿਲੇ ਦਰਜੇ ਦੇ ਇੱਕ ਸਹਾਇਕ ਕੁਲੈਕਟਰ ਨੇ ਇਸ ਸ਼ਾਮਲਾਟ ਦੇ ਇੱਕ ਹਿੱਸੇ ਦੇ ਮਾਲਕਾਂ ਅਤੇ ਕਿਰਾਏਦਾਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਉਹਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਅਦਾ ਕੀਤੇ ਮਾਲੀਏ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਵੰਡ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ। ਜਿਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵੰਡ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਸੀ, ਉਸ 'ਤੇ ਮਾਲਕਾਂ ਨੇ ਸਹਿਮਤੀ ਪ੍ਰਗਟਾਈ ਪਰ ਕਬਜ਼ਾਧਾਰਕਾਂ ਨੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਜਤਾਇਆ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਵੰਡ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਮਾਲੀਏ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਹਲ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ। ਇਹਨਾਂ ਇਤਰਾਜ਼ਾਂ ਨੂੰ 27 ਅਪ੍ਰੈਲ 1893 ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਦਰਜੇ ਦੇ ਸਹਾਇਕ ਕੁਲੈਕਟਰ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਇੱਕ ਆਦੇਸ਼ ਅਤੇ 7 ਸਤੰਬਰ 1893 ਨੂੰ ਪਹਿਲੇ ਦਰਜੇ ਦੇ ਸਹਾਇਕ ਕੁਲੈਕਟਰ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਇੱਕ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਮਾਲਕ ਦੁਆਰਾ ਹੱਕ ਉੱਤੇ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। - ਇਸ ਵੰਡ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਸਾਂਝਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਬਜ਼ ਕਿਰਾਏਦਾਰਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ ਜ਼ਮੀਨ ਬੰਜਰ ਸੀ ਜਦਕਿ ਬਾਕੀ ਜ਼ਮੀਨ ਵਾਹੀ ਅਧੀਨ ਸੀ। ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਉਸ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰਿਵਾਜ ਦਾ ਬਹੁਤ ਸਪੱਸ਼ਟ ਅਤੇ ਪੱਕਾ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਿਰਾਏਦਾਰਾਂ ਨੇ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਥਿਤ ਰਿਵਾਜ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਦੋ ਮੌਕਿਆਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਸ੍ਰੀ ਐਚ.ਐਲ.

ਵੋਲ. VIII]

ਭਾਰਤੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ

315

ਮਾਲਕਾਂ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਸਿੱਬਲ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਹ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਕਿਰਾਏਦਾਰਾਂ ਦੇ ਇਸ ਦਾਅਵੇ ਦਾ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਸਮਰਥਨ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਸ਼ਾਮਲਾਟ ਪੱਟੀ ਜੈਮਲ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸੇਦਾਰੀ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ।

ਸਬੂਤ ਦਾ ਅਗਲਾ ਟੁਕੜਾ ਜਿਸ 'ਤੇ ਦਸਤਾਰ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਮੇਗਾ ਤਹਿਸੀਲ ਦੇ ਹੋਰ ਪਿੰਡਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕੁਝ ਨਿਰਣੇ ਹਨ ਜੋ ਪਿੰਡ ਰਾਮੂਵਾਲਾ ਦੇ ਨੇੜੇ ਸਥਿਤ ਹਨ ਅਤੇ ਜੋ ਸਮਾਨ ਨਿਯਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਹਨ। ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਪੀ. 6 ਪਿੰਡ ਰਾਮੂਵਾਲਾ ਤੋਂ ਦੋ ਮੀਲ ਦੀ ਦੂਰੀ 'ਤੇ ਸਥਿਤ ਪਿੰਡ ਤਿਰਾਜ ਦੀ ਵੰਡ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ 5 ਮਾਰਚ 1910 ਨੂੰ ਜਸਟਿਸ ਐਚ.ਏ.ਬੀ. ਰੱਤੀਗਨ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕਾਪੀ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕਾਬਜ਼ ਕਿਰਾਏਦਾਰਾਂ ਨੇ ਵੀ ਪਿੰਡ ਦੀ ਸ਼ਾਮਲਾਟ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸੇ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਦਾਅਵੇ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ-

(1) 1853 ਦੇ ਵਜੀਬ-ਉਲ-ਅਰਜ਼ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 4 ਅਤੇ 5 ਵਿਚ ਇੰਦਰਾਜ;

(2) ਸ਼ਮੀਲਤ ਦੇਹ ਦੇ ਕੁਝ ਭਾਗ ਜੋ 1852 ਦੇ ਬੰਦੋਬਸਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੋਏ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮੌਕਿਆਂ 'ਤੇ ਕਾਬਜ਼ ਕਿਰਾਏਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲਾਤ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਸੀ; ਅਤੇ

(3) 1887-88 ਦੇ ਬੰਦੋਬਸਤ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਐਂਟਰੀ ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲਈ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਜਿਸਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਵੰਡਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਸ਼ਮੀਲਤ ਦੇਹ ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਕਬਜ਼ਾਧਾਰੀ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮਾਲਕਾਂ ਅਤੇ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ ਪਰ ਮਲਿਕਨ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਕਾਬਜ਼ ਕਿਰਾਏਦਾਰਾਂ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਸ਼ਾਮਲਾਤ ਦੇਹ ਦੇ ਮਾਲਕਾਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਸਨ ਅਤੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਨੂੰ 1887 ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲਾਤ ਦੇਹ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋਣ ਵਜੋਂ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮਾਲੀਏ ਦੇ ਅਨੁਪਾਤ ਵਿੱਚ ਖਾਲੀ ਹੋਲਡਿੰਗ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸੇ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਸੀ

316

ਪੰਜਾਬ ਸੀਰੀਜ਼

[VOL. VIII

ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲਾਤ ਦੇਹ ਦੇ ਅਧੀਨ ਰੱਖਣ ਵਜੋਂ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਇਹ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਉਸ ਲਈ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲਾਤ ਦੇਹ ਵਿਚ ਹਿੱਸੇਦਾਰੀ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸਾਰੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਸੀ ਅਤੇ ਵਜੀਬ-ਉਲ-ਅਰਜ਼ ਦੀ ਧਾਰਾ 5 ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸੀ ਕਿ ਕਿਰਾਏਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਮਾਲਕਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜ ਨੇ ਫਿਰ ਕਾਫ਼ੀ ਪੁਰਾਤਨਤਾ ਦੀਆਂ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ ਨੇ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਜਦੋਂ 1859 ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲਾਤ ਦੀ ਵੰਡ ਹੋਈ ਸੀ ਅਤੇ ਫਿਰ 1866 ਵਿਚ ਕਿਰਾਏਦਾਰਾਂ ਨੇ ਮਾਲਕਾਂ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਹਿੱਸੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਉਸਨੇ ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਮੁਦਈ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਸਾਲ 1910 ਵਿੱਚ ਰੈਟੀਗਨ, ਜੇ. ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਿੱਟੇ,

ਇੱਕ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੁਆਰਾ ਕਸਟਮਰੀ ਲਾਅ 'ਤੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਸੰਧੀ ਨੂੰ ਸੋਧਿਆ ਸੀ, ਉਹ ਬਹੁਤ ਭਾਰ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ।

ਹੁਣ ਅਪੀਲ ਅਧੀਨ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥ, ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੇ ਸਬੂਤ ਅਤੇ ਵਜੀਬ-ਉਲ-ਅਰਜ਼ ਵਿਚਲੇ ਇੰਦਰਾਜ਼ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਹੋ ਜਿਹੇ ਹੀ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਰੈਟੀਗਨ, ਜੇ. ਨੇ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਪਿੰਡ ਰਾਮੂਵਾਲਾ ਦੇ ਵਜੀਬ-ਉਲ-ਅਰਜ਼ ਵਿਚ ਕੋਈ ਦਾਖਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਕਬਜ਼ਾਧਾਰੀ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਮਾਲਕ ਅਤੇ ਕਬਜ਼ਾਧਾਰੀ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਪਰ ਨਾ ਹੀ ਵਜੀਬ-ਉਲ-ਅਰਜ਼ ਵਿਚ ਕੋਈ ਦਾਖਲਾ ਸੀ। ਤਿਰਾਜ ਦੇ. ਤਿਰਾਜ ਦੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਨੂੰ 1887-88 ਦੇ ਬੰਦੋਬਸਤ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲਾਤ ਦੇਹ ਦੇ ਅਧੀਨ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਰਾਮੂਵਾਲਾ ਦੇ ਰੈਵੇਨਿਊ ਪੇਪਰਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਦਰਜ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਚੰਦੋ ਸ਼ਮੀਲਤ ਦੇਹ ਅਧੀਨ ਕਬਜ਼ਾਧਾਰੀ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਰਾਮੂਵਾਲਾ ਦੀ ਮ੍ਰਿਤਕ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਨੂੰ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ

ਇਕ ਹੋਰ ਉਦਾਹਰਣ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਵਾਲ ਵਿਚਲੇ ਰਿਵਾਜ ਨੂੰ ਨਿਆਂਇਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, 17 ਦਸੰਬਰ 1930 ਨੂੰ ਦੀਵਾਨ ਉੱਤਮ ਚੰਦ, ਅਧੀਨ ਜੱਜ, ਮੇਗਾ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹੁਕਮ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕਾਪੀ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਕੇਸ ਵਿਚ ਮੇਗਾ ਤਹਿਸੀਲ ਦੇ ਪਿੰਡ ਬੋਹੜ ਦੇ ਕਿਰਾਏਦਾਰ

ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਅਤੇ ਮਾਲਕ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕਾਬਜ਼ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਦੁਆਰਾ ਛੱਡੀ ਗਈ ਸ਼ਾਮਲਾਤ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ। ਸਿੱਖਿਅਤ ਅਧੀਨ ਜੱਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਬਜ਼ਾਧਾਰੀ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਸ਼ਮੀਲਟ ਵਿੱਚ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਿੱਸੇ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਮਾਲਕਾਂ ਨੇ ਅਤੇ ਵੰਡ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਦਿਆਂ ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ:-

“ਮੈਂ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਵਕੀਲਾਂ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਸੁਣੀਆਂ ਹਨ, ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇੰਤਕਾਲ ਦੀ ਕਾਪੀ ਪੜ੍ਹੀ ਹੈ, ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ, 1852-53 ਦੇ ਸਮਝੌਤੇ 'ਤੇ ਤਿਆਰ ਸ਼ਾਰਟ ਵਜੀਬ-ਉਲ-ਅਰਜ਼ ਤੋਂ ਇਕ ਅੰਸ, ਸੇਢੀ ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਦੁਆਰਾ ਸੁਣਾਏ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਇਕ ਕਾਪੀ, ਅਤੇ ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਕੇਸ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ। ਹੋਰ। ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸੇਢੀ ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਕਾਪੀ ਅਤੇ ਉਕਤ ਕੇਸ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਰੱਖੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਦੀ ਪੜਚੋਲ ਕਰਨ 'ਤੇ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮਾਲਕਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਕਬਜ਼ਾਧਾਰੀ ਕਿਰਾਏਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਹਿੱਸਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਮੀਲਟ, ਕਿ ਕਿੱਤਾਮੁਖੀ ਕਿਰਾਏਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਵਿਕਰੀ ਜਾਂ ਗਿਰਵੀ ਰੱਖਣ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਕਬਜ਼ਾਧਾਰੀ ਕਿਰਾਏਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਐਬਸਟਰੈਕਟ ਦੇ ਪ੍ਰੋਪਰਾਈਟਰ ਪੈਰਾ 4 ਵਰਗੇ ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਾਣ ਰਹੇ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸ਼ਾਰਟ ਵਜੀਬ-ਉਲ-ਅਰਜ਼ ਇਸ ਨੂੰ ਸਮਰਥਨ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹੀ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸ਼ਬਦ ਹਨ: 'ਤਹਿਤ ਮਲਕਣ ਜੇ ਮੌਰੂਸੀ ਲਿਖ ਗਈਏ ਹੈ ਉੱਕੇ-ਬਸਤਿਸਨਾ ਬਾਈ ਵਾ ਰਹਿਨ ਔਰ ਸਬ ਇਖਤਿਆਰ ਮਿਸਲ ਮਲਕਨ ਹਸਲ ਹੈ। (ਕਬਜ਼ੇ ਵਾਲੇ ਕਿਰਾਏਦਾਰ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੋਣ ਵਜੋਂ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ

318

ਪੰਜਾਬ ਸੀਰੀਜ਼

[VOL VID

ਮਾਲਕਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਵਿਕਰੀ ਅਤੇ ਮੌਰਗੇਜ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕਰਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਅਪਵਾਦ ਦੇ ਨਾਲ ਮਾਲਕਾਂ ਵਾਂਗ ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਾਣੇ।)

ਮੇਰੇ ਖਿਆਲ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼ਾਰਟ ਵਜੀਬ-ਉਲ-ਅਰਜ਼ ਅਤੇ ਪਿਛਲੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ, ਕਬਜ਼ਾਧਾਰੀ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਮਾਲਕਾਂ ਵਾਂਗ ਸ਼ਾਮਲਾਤ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਮਾਲਕ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਅਤੇ ਉਕਤ ਫੈਸਲੇ ਨਾਲ ਬੱਝੇ ਹੋਏ ਹਨ।”

ਇਹ ਦੋ ਫੈਸਲੇ ਇਸ ਤੱਥ ਦੇ ਕੀਮਤੀ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੁਦਈ ਜਿਸ ਰਿਵਾਜ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਨੂੰ ਸੂਬੇ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੁਆਰਾ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਲੜੇ ਹੋਏ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨਿਆਂਇਕ ਫੈਸਲਾ ਉਹਨਾਂ ਖਾਸ ਉਦਾਹਰਣਾਂ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਥਿਤ ਰਿਵਾਜ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਰਿਵਾਜ-ਏ-ਆਮ ਜਾਂ ਵਜੀਬ-ਉਲ-ਅਰਜ਼ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਇੰਦਰਾਜਾਂ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਰਿਵਾਜ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ।

ਉਪਰੋਕਤ ਤੋਂ ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਜਾਏਗਾ ਕਿ ਮੁਦਈ ਜਿਸ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰਿਵਾਜ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ 1853 ਦੇ ਵਜੀਬ-ਉਲ-ਅਰਜ਼ ਵਿਚ ਦਰਜ ਇੰਦਰਾਜਾਂ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਖਾਸ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਇਹ ਰਿਵਾਜ ਦੋ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮੌਕਿਆਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਪਰ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਦੋ ਗੁਆਂਢੀ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਮਾਨ ਰਿਵਾਜ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਦੁਆਰਾ ਵੀ। ਪੁਨਰ-ਵਿਚਾਰ ਵਿਚ ਜੇ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਸਭ ਤੋਂ ਮਾਮੂਲੀ ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾਂ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮੁਦਈ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੇ ਕਿ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. 2

ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਕੁਝ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਰੁਲਦੂ, ਨਿਹਾਲਾ, ਬੋਘਾ, ਦਿੱਤੂ ਅਤੇ ਜੌਹਰ ਦੀ ਮੌਤ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਬੱਚੇ ਦੇ ਹੋ ਗਈ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਹੋਰ ਕਿਰਾਏਦਾਰਾਂ ਦੇ ਕਬਜ਼ਿਆਂ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਗਈ।

ਵੋਲ. VIII]

ਭਾਰਤੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ

319

ਪਰ ਮਾਲਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਖਰੀਦਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਿਰਫ਼ ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਕਬਜ਼ਾਧਾਰੀ ਕਿਰਾਏਦਾਰਾਂ ਨੇ ਕੁਝ ਕਬਜ਼ਾਧਾਰੀ ਕਿਰਾਏਦਾਰਾਂ ਦੀ ਮੌਤ 'ਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਕੁਝ ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਵੰਡ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਭਾਗ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਦੂਜਾ, ਸਾਡਾ ਧਿਆਨ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ, ਡੀ.ਡਬਲਯੂ. ਦੇ ਬਿਆਨ ਵੱਲ ਖਿੱਚਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। 1, ਜੋ ਮਾਲਕਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਸ ਨੇ ਇਹ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਰੁਲਦੂ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਛੱਡੀ ਗਈ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਪਰ ਕਬਜ਼ਾਧਾਰੀ ਕਿਰਾਏਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਦਾਅਵੇ ਦਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਸਬੂਤ ਦੇ ਉਤਪਾਦਨ ਦੁਆਰਾ ਸਮਰਥਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਤੀਸਰਾ, ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ 1880 ਵਿੱਚ ਜੌਹਰ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਤਾਂ ਮੁਆਫੀ ਨੂੰ ਤਾਜ ਦੁਆਰਾ ਦੁਬਾਰਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਇੰਤਕਾਲ ਸ਼ਾਮਲਾਤ ਪੱਤੀ ਜੈਮਲ ਦੇ ਨਾਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਵਾਹਰ ਦੀ ਉਦਾਹਰਣ ਕਬਜ਼ਾਧਾਰੀ ਕਿਰਾਏਦਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੇਸ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਸ਼ਾਮਲਾਤ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਇੰਤਕਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜੋ ਕਿ ਕਬਜ਼ਾਧਾਰੀ ਕਿਰਾਏਦਾਰਾਂ ਅਤੇ ਮਾਲਕਾਂ ਦੋਵਾਂ ਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਕੱਲੇ ਮਾਲਕਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਸਿੱਬਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਉਦਾਹਰਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗਾਹਕਾਂ ਦੇ ਕੇਸ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਚੌਥਾ, ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਇੰਤਕਾਲ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕੁਝ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਪੱਟੀ ਦੇ ਮਾਲਕਾਂ ਵਿਚਕਾਰ 1886 ਵਿੱਚ ਵੰਡੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਵੰਡ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਇਹ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਮਾਲਕਾਂ ਦੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਵਧਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਭਾਗ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਇੱਕ ਨਿੱਜੀ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਵਜੋਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਵਿੱਚ ਹੈ

1884 ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਦੁਬਾਰਾ 1893 ਵਿੱਚ ਸ਼ਮੀਲਟ ਦੀ ਵੰਡ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਸ਼ਮੀਲਟ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸੇਦਾਰੀ ਦੇ ਕਿਰਾਏਦਾਰਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਦੋਵਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਮੌਕੇ. ਮਾਲਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ਤੋਂ ਨਾ ਤਾਂ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸਿੱਖਿਅਤ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਏ ਜਾਪਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਦੋਵੇਂ ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਕਿ ਕਿਰਾਏਦਾਰਾਂ ਨੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕੀਤਾ ਹੈ।

320

ਪੰਜਾਬ ਸੀਰੀਜ਼

[VOL. VIII

ਖਾਸ ਰਿਵਾਜ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਤੈਅ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਸਿੱਟੇ ਦੇ ਨਾਲ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਹਿਮਤ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ।

ਨਾ ਹੀ ਪ੍ਰੋਪਰਾਈਟਰਾਂ ਦੀ ਤਰਫ਼ੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਦਲੀਲ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਤੱਤ ਹੈ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਹੁਣ ਤੱਕ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਡੋਲਣ ਦੁਆਰਾ ਛੱਡੀ ਗਈ ਜ਼ਮੀਨ ਤੱਕ ਸਮੇਂ ਦੁਆਰਾ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਕਾਬਜ਼ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਦੀ ਸਾਲ 1918 ਵਿੱਚ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਇੰਤਕਾਲ 4 ਜੂਨ 1919 ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਕ ਡੀ. 29 ਵਿੱਚ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਛੱਡੀ ਗਈ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕਾਂ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਰਹੀ ਪਰ ਦੋਵੇਂ ਮਾਲਕ ਅਤੇ ਕਬਜ਼ੇਦਾਰ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚ ਸਹਿ-ਸ਼ੇਅਰਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਇੱਕ ਸਹਿ-ਸ਼ੇਅਰਰ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਸਾਰਿਆਂ ਸਹਿ-ਸਾਂਝਾ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਤਰਫ਼ੋਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਬੇਦਖਲੀ ਦੇ ਕਿਸੇ ਸਬੂਤ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ

ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਮਾਲਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਵਿਰੋਧੀ ਸਿਰਲੇਖ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਆਪਣੇ ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਵੰਡ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ 'ਤੇ ਹਨ।

ਇਹਨਾਂ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਅਪੀਲ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਾਂਗਾ। ਲੇਅਰਡ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਇਕ ਪਾਸੇ ਕਰ ਦਿਓ ਅਤੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਬਹਾਲ ਕਰੋ। ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਇਸ ਕੋਰਟ ਦੇ ਖਰਚੇ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਣਗੇ।

ਬਿਸ਼ਨ ਨਰਾਇਣ, ਜੇ.-ਮੈਂ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ।

ਸੰਜੀਵ ਕੁਮਾਰ ਟਰਾਂਸਲੇਟਰ

ਡਿਸਕਲੇਮਰ:- ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣਾ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ, ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।